

„Ki sokat markol, keveset fog.” És rögtön egy másikon, amivel Szalay István professzor úr kezdte előadását: „Nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk”. Jelenlegi oktatásunk egyre jobban eltávolodik a hasznossági elvtől. A tanulók hiába tanulnak kémiát, nem értik a legegyszerűbb háztartási vegyszerek hatásait sem, hiába tanulnak nyelvtant, nem tudnak helyesen írni, hiába tanulnak földrajzot, nem tudnak térképet olvasni, hiába tanulnak matematikát, nem tudnak kamatos kamatot számolni, nem tudnak csekket kitölteni, gépírné és főként kulturáltan viselkedni. Nevelési célok meghatározásakor és közvetítésekor pedig elsődleges fontosságú a tanári példamutatás. Erre is van egy közmondás: „vizet prédikál és bort iszik”. Az egészséges életmódra, a kulturált viselkedésre nevelés az egyik legfontosabb feladata az iskolának.

Az alapfokú tanításnak emellett pedig elsődlegesen az alapvető ismeretek átadása volna a célja, és aztán következhet minden egyéb.

A tanítás anyagának meghatározásakor véleményem szerint célravezető volna olyan szakemberek meghívása, akiknek nem elsődleges szakterületük az illető terület. Így a specialistákkal közösen talán élet-közeli tanítási anyagot határozhatnának meg. Az iskola nem tud hatásosan védekezni az ellen a vád ellen, hogy mindaz, amit meg kell tanulni érvénytelen, használhatatlan, ha az élet azt bizonyítja, hogy a társadalomban azok a sikeres emberek, akik az iskolában minimálisat teljesítettek. Óhatatlanul felmerül a kérdés: az iskola jó értékeket ismer-e el a jó jeggyel, vagy a társadalom van tévúton, amikor azok az emberek válnak sikeresse, akik azzá válnak.

Távrolról sem kívánom azt az álláspontot képviselni, hogy tanítsunk egy olyan minimális lexikai anyagot, mint pl. az Egyesült Államokban, de igenis képviselem azt az álláspontot, hogy az iskolának nem az a feladata, hogy napi 5-6-7 órában azt sulykolja a diák fejébe, hogy ő mennyire buta, és mi mindent nem tud, hanem igyekezzen a különböző tudásanyagokat, érdeklődési köröket megragadni és az önálló gondolkodást is díjazni. A magyar oktatás legendásan magas színvonalra a legendásan jó tanároknak volt köszönhető. A most belépő tanárnemzedék kiképzését már a szocialista rendszerben nyerte el, talán nem annyira alaposan, mint az előző generáció. Tanáraink még mindig anyagi gondokkal küzdenek, és a kibővült választási lehetőségek miatt más, a „felemelkedésre” jobban alkalmas pályán is elhelyezkedhetnek. Érdemes volna ezért ismét „kívánatosá” tenni a pályát egyrészt az anyagi elismeréssel, másrészt az oktatás feltételeinek radikális megjavításával. A kormány igen sokat tett már ennek érdekében, de úgy tűnik, ez még mindig nagyon kevés. Szeretném megérni azt az időt, amikor az oktatás stratégiai fontosságú ágazat lesz. De ebben kissé pesszimista vagyok.

MÁTÓNÉ LŐRINCZ IDA

szakvezető szaktanár

Szeged

Munkaformák a napköziben

A napközis munkaformákról:

A napközi otthon igen fontos nevelési és oktatási tényező, az általános iskola szerves része.

A napközis nevelő is megtervezi munkáját éppúgy, mint az osztályban tanító kollégák. Tanmenet helyett éves munkatervet készít; havi és heti bontással. Ebben előre megjelöli a tanév nevelési oktatási célkitűzéseit.

Tervében naponta szerepel a tanulmányi munka és a szabadidős foglalkozások. Az utóbbiakat a hét egy-egy napjára osztja be. Úgy, mint az órarend a tanórákat.

Szabadidős foglalkozások: a nevelési beszélgetés, a kulturális foglalkozás, a játék-, a sporttevékenység, és a technikai komplex foglalkozás.

Ezekhez esetenként vázlatlall készül. A következőkben egy-egy munkaforma általános és konkrét vázlatát olvashatjuk.

1. Tanulmányi foglalkozás (vázlatminta)

Szervezés: kézmosás; tiszta tábla; kikészített könyv, füzet, egyéb felszerelés stb. Kb. 5 perc

Motiválás: ha időben elkészülnek és rendben lesz a tanulás, akkor a jutalomprogram pl.: új játék tanulása, diavetítés, meseolvasás, zenehallgatás stb. Kb. 1 perc

A tanulás menete:

1. Egy kis agytorna bemelegítésül a tanult matematika és anyanyelvi anyag alapján Kb. 5 perc

2. A tanulmányi felelős megmutatja a leckét, a csoport egyezteteti. Kb. 1 perc

3. A tanulási sorrend megállapítása: Kb. 1 perc

Pl.: matematika

írás

– WC szünet –

angol

ének

olvasás (vers, szabálytanulás → közösen, hangosan)

4. Egyes tantárgyakból a problémás részek megbeszélése. Kb. 1-5 perc

5. Önálló tanulás teljes csendben! Kb. 30 perc

6. Leckénként a legelőször elkészült tanuló füzetének ellenőrzése. Kb. 5 perc

7. A matematika feladatok eredményeit a legelőször elkészült tanuló a táblára vagy az írásvetítő fóliára felírja. (Esetleg más leckénél is lehetséges ez.) Kb. 2 perc

8. Tanulói önellenőrzés. Kb. 5 perc

9. Körbejárva minden tanuló füzetének ellenőrzése és láttamozása az összes szükséges tárgyból, közben már olvashatnak. Kb. 6-7 perc

10. Egyenkénti olvasás 4-5 mondat/fő. Vagy egy mondat közös ismétlése stb. Az olvasottak értelmezése, ha az idő engedi, és a téma olyan, az eljátszása. (Vers, nyelvtani szabály, angol szavak helyes tanulása) Kb. 15 perc

11. A tanulmányi munka értékelése.

Ki dolgozott szépen, ki hibátlanul, csendben, fegyelmezetten stb.

Jutalmazás piros ponttal. Kb. 1-2 perc

2. Technikai komplex foglalkozás (vázlatminta)

Szervezés: kézmosás, újságlap a padokban, technikai-rajz zsák kikészítése, olló, ragasztó stb. A sablon kinyitása. Ezek ellenőrzése, mindenkinek megvan-e amire szüksége van. Kb. 5 perc

Motiváció:

- a) A készítendő munkadarabokhoz illő hangulatkeltés. Vers, zene, mese, játék, hangszeres játék, film, megfogható tárgyi dolog, élőlény stb. Kb. 10-15 perc
b) A legszebben sikerült munkadarabokat zsűrivel értéklejük, díjazzuk. (piros pont, faliújság, matrica) Kb. 1 perc

A munka menete:

1. A kész munkatervek felmutatása, amelyet a nevelő előre elkészített. (Lehet több is.) Az elkészítés menetének ismertetése egy felnagyított méretű darabot a tanulókkal együtt nekik mutatva kell elkészíteni. Kb. 20 perc
2. Tanulók önálló munkája, közben differenciált segítségnyújtás. Kb. 10-20 perc
3. Az elkészült alkotások kiállítása. Kb. 1 perc
4. Teremrendezés. Kb. 10 perc
5. Zsűri kijelölése (akik szorgalmasak szoktak lenni, rendszeren elpakoltak stb.) fiút és lányt is kb. 3-4 fő Kb. 2 perc
6. Értékelés: a nevelő először mindenkit megdicsér!
 - a) Aki rendszeren dolgozott – arról nem tehet a gyerek, ha kétbalkezes Kb. 2 perc
 - b) A zsűri felmutatja az általa választott munkákat. (Sokszor részrehajlók.) Kb. 5 perc
 - c) A nevelő felmutatja azokat, amelyek valóban szépek, esztétikusak, értékesek. Kb. 2 perc
7. Díjazás Kb. 2 perc

Technikai (komplex) foglalkozás tervezet

3. osztályos homogén csoport

Téma: síkbábok készítése

Nevelési cél: a kézügyesség fejlesztése, a fantázia élénkítése, fejlesztése

1. A foglalkozás témájának ismertetése:

Szükséges anyagok, eszközök, valamint figyelemfelhívás, anyagtakarékosság, baleset- és tisztaságvédelem
Anyagok, eszközök kiosztása

2. A nevelő által készített síkbábok bemutatása:

Pl.: holló, róka, nyúl, sündisznó, tyúk és kakaska

– Sémák kiosztása – egyet-egyet választhatnak

– A munkamenet megbeszélése, rajzolás, színezés, vágás, ragasztás hurkapálcára

– A figurák egyéni elkészítése (segítségnyújtás)

– A munkák számbavétele, értékelése

3. Három játékos pár kiválasztása, akik szöveggel szerepeltetik „alkotásaikat”.

Pl.: A holló és a róka

A nyúl és a sünök versenyfutása

Kukori és Kótkoda

A szereplők, a bábok és a foglalkozás nevelői értékelése.

(A legszebb bábok a faliújságra kerülhetnek.)

3. Nevelési beszélgetés (vázlatminta)

Szervezés: A nagy szöveg kiterítése

Nevelő számára az anyag kikészítése

Kb. 2 perc

Nevelési célmeghatározása: (pl.: jó-rossz, barátság, család, családi szeretet, hanyagság stb.)

A probléma felvetése:

1. Irodalmi mű, vers, film, képzőművészeti alkotás bemutatása, amely tartalmazza a nevelési célunkat.

Kb. 10-15 perc

A probléma kibontása:

2. A látottak, hallottak megbeszélése a nevelési célhoz vezetően irányítva a beszélgetést.

Kb. 15-20 perc

Pl.: Miről szólt a történet?

Ki volt számodra a legszimpatikusabb?

Ki cselekedett helyesen? Miért?

Ki volt az, aki nem megfelelően viselkedett? Miért?

Te az egyik, illetve a másik szereplő helyében hogyan cselekedtél volna?

(Esetleg ennek eljátszása!)

Környezetekben találkoztál e már hasonló esettel?

3. Nevelői „vitazáró” a helyes nevelési cél megerősítésére.

Kb. 2 perc

4. A tanultak értékelése

Ki vett részt aktívan a beszélgetésben.

Dicséret, esetleg jutalomosztás. (pl.: piros pont)

Kb. 1 perc

Nevelési beszélgetés tervezete

2. osztályos homogén csoport

Téma: Az udvariasság

Nevelési cél: udvarias, kulturált emberi magatartásra szoktatás.

1. Ma az udvariasságról beszélgetünk.

Mit jelent az, hogy valaki udvarias?

A fogalom tisztázása:

– A gyerekek véleményének meghallgatása.

– Nevelői összegzés (az udvariasság a kulturált magatartás egyik szabálya)

2. Szerepjátékok: a nevelési cél elmélyítésére

Az első szereplőket a nevelő választja, majd az önként jelentkezők következnek.

– Öreg bácsi az autóbuzson (helyátadás)

– Idős néni nagy csomaggal (segítségnyújtás)

– Fehérbotos vak ember a zebrán (átvezetés)

– Találkozás kapu vagy ajtó előtt (előre engedés)

3. A tanulság levonása:

– A szereplők cselekedeteinek értékelése (a gyerekek is, nem csak a nevelő)

– Légy mindig udvarias, váljon alapvető tulajdonságoddá a mások iránti tisztelet és figyelemesség!

– ERKÖLCSI SZABÁLY

4. Sport-játék foglalkozás (vázlatminta)

Szervezés: A kellékek előkészítése

Motiválás: Például ma szeretném tudni, hogy a jól végzett tanulás után hogyan tudtok játszani.
Tanítsatok meg engem egy játékra, én is megtanítalak titeket egy újra. Kb. 2 perc

A foglalkozás menete:

1. a régi játék 2-3-szori eljátszása a játéktól függően, szabályok betartása. Kb. 10 perc
2. Az új játék szabályainak ismétlése. Kb. 5 perc
3. Próba játék, a szabályok betartatása. Kb. 5 perc
4. A játék gyakorlása. Kb. 10 perc
5. Kívánság játék (az a teljes siker, ha az új játékot akarják, mert akkor tetszett nekik) Kb. 10 perc
6. Értékelés: az ügyesen játszóknak, szabályt jól betartóknak, a régi játékot bemutatóknak dicsérete.
Jutalom piros pont lehet. Kb. 2 perc

Sport-játék foglalkozás tervezet

1. osztályos homogén csoport

Téma: új játék – „Hogy a kakas?”

Nevelési cél: a játékszabály pontos ismerete, a betartása, a játékkultúra fejlesztése

1. Gyülekező, sorakozó:

Az óvodából hozott játékokról tájékozódunk.

Ki milyen játékot tanult, ismer vagy szeret?

Néhány sokak által kedvelt játék eljátszása:

Pl.: Nyuszi ül a fűben...

Hátulsó pár előre fuss...!

Körben áll egy kislányka...

2. Új játékot tanulunk:

„Hogy a kakas?”

Szép kört alkotunk. Ők az eladók. Választunk egy vevőt, aki körben jár, kívül a körön.

Megkérdezi az egyik kofát:

„Hogy a kakas?”

Három garas!

Adja alább!

Nem adom, inkább a piacot körül szaladom!

Szalad és a vevőnek utol kellene érnie, de ha ügyes, beugrik valaki elé, és a vevő hoppon marad. Aki elé beálltak, az fut tovább.

3. Magyarázat, szöveg begyakorlása, próbajáték. (A szabály elmélyítése.)

– Gyakorlás (3x4-szer)

4. Értékelés a foglalkozásról, a nagyon ügyesek dicsérete

Bevonulás nótaszóval. (Pl. Debrecenbe kéne menni...)

5. Kulturális foglalkozás (vázlatminta)

Szervezés: teremrend, audiovizuális eszközök előkészítése, nagyszőnyeg kiterítése, esetleg a padokon rajzlap, színes ceruza, színes papír, olló, ragasztó Kb. 2 perc

Motiváció: A várható esztétikai élményhez kedvcsinálás, szép, jó, érdekes legyen Kb. 3 perc

A foglalkozás menete:

1. A tervezett mű (irodalmi alkotás, film, zenemű, képzőművészeti, népművészeti alkotás) előadása. Lehet a nevelő az előadó, de lehet audiovizuális eszközökkel a bemutatás.

Kb. 10-15-20 perc

2. Az előadás alatt vagy közben részenként megfigyelési szempontok adása, a mű elemzése.

Kb. 5 perc

3. A tanulók véleményének meghallgatása.

Kb. 10 perc

4. Tanári vélemény, amely a mű teljes értékelése!

Kb. 2 perc

5. Ha olyan jellegű a mű, egy részletének megbontása, eljátszása, lerajzolása. Kb. 10-15 perc

6. A tanulói produkciók (például aktivitás a beszélgetésben és verstanulásban, szereplésben, rajzolásban) értékelése. Jutalmazás.

Kb. 3 perc

Kulturális foglalkozás tervezete

4. osztályos homogén csoport

Téma: Az állatmesék világa

Nevelési cél: A mesék mindig tanulságot hordoznak. A jó győz, a rossz vesztes lesz.

1. Motiváció: A mesékről beszélgetünk. Mit tanultunk róluk? Kik az állatmesék szereplői?

(A gyerekek emlékeinek összegyűjtése)

Hangulatkeltő mese: A kismalac és a farkasok

2. A mese megbeszélése, tanulságának levonása

Többet ésszel, mint erővel

Milyen tulajdonsággal rendelkezett a kismalac? (okos, ügyes, ötletes, csalfinta, bátor – ezek pozitív tulajdonságok)

3. A tanulság elmélyítése:

Rajzolja le azt a jelenetet, ami a legjobban tetszett!

Rajzolás-korrekció (ez alatt zene is szólhat)

A legszebb, legkifejezőbb munkák bemutatása (sikerélmény biztosítása)

Értékelés: ésszel, ügyességgel, akarattal sok bajt elháríthatunk épp úgy, mint a kismalac.

